

Výkladové stanovisko k některým pojmům a činnostem v souvislosti s § 91 zákona č. 263/2016 Sb., atomový zákon.

Zavedení požadavků §91 zákona č. 263/2016 Sb., atomový zákon (dále jen „AZ“) do současné legislativy je vyvoláno potřebou reflexe a právního zajištění situací spojených s vyšším rizikem výskytu radioaktivních zdrojů a kontaminovaných materiálů při některých specifických činnostech, které s využíváním ionizujícího záření přímo nesouvisí, ovšem jsou možností radiačního rizika s vyšší pravděpodobností ohroženy. Jednou s těchto oblastí jsou činnosti související se shromažďováním a následným zpracováním kovového materiálu (šrotu). Pro opodstatnění uvedeného opatření svědčí i skutečnost, že do dnešních dnů je v ČR zajišťována radiační ochrana nad několika tavnými, ve kterých se zdroj záření nedopatřením vyskytl (roztavil) a mimořádné události, které byly v minulých letech řešeny.

Konkrétní znění § 91 AZ, je úzce navázáno na předpisy EU, především Směrnicí Rady 2013/59/Euratom ze dne 5. prosince 2013, zejména čl. 92 až 95.

Důsledkem navázání AZ na výše uvedený předpis a snaha o obsažení celé rizikové skupiny má za následek, že uvedené pojmy v tomto ustanovení mají poměrně autonomní charakter a zasluhují bližší specifikaci. Prvním a zásadním pojmem je „*provozovatel zařízení určeného k tavně, shromažďování a zpracování kovového šrotu*“. Do této skupiny spadají veškerá stacionární zařízení, jejichž obor činnosti zahrnuje výkup, sběr a následný prodej, případně vlastní zpracování kovového materiálu, a to v podobě odpadu, šrotu. Kovový odpad, šrot je pro účely tohoto zákona vnímán pragmaticky, jako vykupovaná neupotřebitelná kovová surovina určená k dalšímu přepracování. Prakticky lze tedy říct, že tato skupina zastřešuje provozovatele sběrných dvorů, skládek a „šrotišť“ jejichž činnost souvisí s výše uvedeným. Nejedná se ovšem o mobilní zařízení a krátkodobě prováděné sběrné akce pořádané obcemi a městy.

Druhým termínem, který je nutné zde konkretizovat, je „*přijmout opatření*“. Tato procesní činnost je přímo závislá na praktických možnostech konkrétního provozovatele a to z hlediska efektivnosti a proveditelnosti. Při zvažování rozsahu přijatých opatření by mělo být provozovatelem rozhodnuto, jaká opatření je schopen na jednotlivých pracovištích zavést a následně také provádět a dodržovat. Konkrétně jsou tři možnosti provedení přijatých opatření:

- 1) vizuální kontrola přijatého materiálu – tato možnost poskytující nejslabší způsob ochrany, by měla být zvážena u „malých“ provozů, kde je přejímáný náklad možné opravdu vizuálně zkontrolovat. Jedná se tedy o malosběr, kde je materiál přivážen na otevřených vozících, vlecích atd. Při tomto způsobu je zásadní proškolení pracovníky zajišťující příjem materiálu a dát jim k dispozici dostatečný materiál (doporučení SÚJB – obrazová příloha, rozhodovací schéma uvedené na posteru SÚJB, atd.) pro jejich relevantní rozhodnutí. Dále je potřeba zajistit možnost externí dozimetrické kontroly pro potřebu ověření dalšího postupu při případném podezření. Konkrétní postupy by měly být dostatečně popsány v provozních předpisech dané provozovny.

- 2) druhou možností je vybavení příjmu pracoviště ručním měřicím přístrojem, který bude schopen určit předem stanovenou hladinu dávkového příkonu (většinou se stanovuje jako 30% nad dávkový příkon na místě bez materiálu/ přírodní pozadí). Tako varianta, při řádném provedení, poskytuje již dostatečnou efektivitu zjištění případného kontaminantu a je možné jí použít u nákladních vozů bez nutnosti přístupu k přepravovanému materiálu. Samozřejmě i zde by měly být konkrétní postupy dostatečně popsány v provozní dokumentaci.
- 3) třetím finančně nejnáročnějším, ale nejefektivnějším způsobem je, instalace detekčních bran pro projíždějící náklad (nákladní vozy, kamiony a vlaky). Tento způsob detekce je již dnes u většiny „velkých“ provozovatelů využíván. I zde je však nutnost vedení odpovídajících pracovních postupů.

Se všemi výše uvedenými způsoby přijatých opatření je úzce spojená nutnost poskytnout pracovníkům, u kterých je pravděpodobné, že budou jakýmkoli způsobem při případném záchytu radioaktivního materiálu dotčeni, dostatečné množství praktických informací. S tímto požadavkem souvisí třetí povinnost vyplývající z ustanovení §91 AZ:

*..... a pracovníka, který může být vystaven ionizujícímu záření z opuštěného zdroje,
a) informovat o účincích ionizujícího záření na lidský organismus,
b) poučit o tom, jak opuštěný zdroj vizuálně rozpoznat,
c) poučit o opatřeních při nálezů opuštěného zdroje nebo vzniku podezření na jeho přítomnost a
d) pravidelně školit o skutečnostech podle písmene a) až c).“.*

Uvedený požadavek by měl opět vyplývat z konkrétních postupů a možností daného pracoviště (konkrétní měřicí přístroje, kontakty na externí firmy, určení místa k odstavení nákladu atd.). Optimální způsob zajištění spočívá v detailnějším proškolení jedné nebo několika málo osob, které pak na pracovišti předají především praktické návody a postupy ostatním. K získání informací je možné využít materiály vydávané SÚJB, především ve formě doporučení a případně využít možnost obrátit se osobně na některé z Regionálních center SÚJB ve své spádové oblasti.

Záměrně jsou v tomto textu vynechány zpracovatelé typu hutě, v těchto zařízeních je situace, vzhledem k množství zpracovávaného materiálu a většinou již i delší praxi odlišná a dostatek informací pro tyto provozovatele by měl být dostupný v podobě zmiňovaného doporučení.